

Otisky typářů – pečetě na dokumentech (jako část jednotlivosti)

Garant tematické databáze: **Mysička Martin**, Mgr., vedoucí SOkA Most, tel.: +420 477 755 901, mysicka@soalitomerice.cz

Vazba na Nová základní pravidla (NZP)

Tematická databáze „Otisky typářů“ v rámci požadavků na rozšířený popis spadá do NZP - 5.7
Typáře a jejich otisky

Pravidla v této oblasti vycházejí z **metodiky vydané v roce 1996 pro účely celostátního soupisu pečetí, pečetidel a otisků** (Růžek Vladimír: Pečetě. Diferenční příručka pro přechod z programu Pečetě (AS MV ČR) do programu Pečetě (Bach systems s. r. o.). Program pro evidenci a rešerše ze sfragistického materiálu (pečetě, pečetidla a sbírkové odlitky), Praha 2011, 61 s.).

Došlo však k nutným úpravám textu, aby odpovídal funkcionalitám aplikace ProArchiv a NZP. Pokud chcete studovat celý obsah v původní tištěné podobě, využijte [odkaz na stažení \(formát pdf\)](#). Aplikace umožňuje rovněž popis razítek a otisků razítek. Metodicky se uplatňuje analogie s pečetidly a jejich otisky. Mnohé položky však nejsou u razítek a jejich otisků uplatňovány! Pojmy byly upraveny do obecnější podoby:

pečeť → otisk typáře

pečetidlo → typář

listina → dokument apod.

Co zapisovat?

Databáze slouží ke katalogizaci otisků typářů, tj. pečetí připojených k dokumentům i samostatných pečetí, případně odlitků, jakož i otisků razítek jak na dokumentech, tak i samostatných.

Stanovení evidenční jednotky

Vymezení otisku typářů z hlediska evidenčních jednotek viz NZP - [6. Typáře a jejich samostatné otisky](#).

Pozor! V případě, že se popisují otisky pečetidel a razítek na dokumentech, nezapisují se v poli Evidenční jednotka + počet jako samostatné evidenční jednotky, ale evidenční jednotka je vždy totožná s dokumentem, ke kterému je otisk připojen (listina, kniha, karton atd.). Naopak pro samostatné otisky je určena dílčí evidenční jednotka "Samostatné pečetě, odlitky pečetí a otisky typářů". Vyskytuje-li se více otisků na jednom dokumentu nebo samostatných otisků na jednom podkladovém listu, eviduje se vždy každý otisk zvlášť (a to i v případě oboustranných pečetí).

Úroveň popisu

Lze uplatnit pouze jako **složku, jednotlivost** nebo **část jednotlivosti**.

Dále viz NZP - Příloha 4 – Příklady jednotek popisu a úrovní popisu - příklady 5.1 až 5.4.

Úroveň popisu u oboustranných pečetí

U oboustranných pečetí se **každá strana popisuje jako samostatná jednotka popisu** na úrovni popisu **část jednotlivosti**. Nejprve založíme část jednotlivosti pro celou oboustrannou pečeť jako u kterékoli jiné pečetí. Následně pak vnoříme část jednotlivosti (u této části jednotlivosti) pro každou stranu zvlášť. Zatímco u části jednotlivosti pro celou pečeť vyplníme jen nezbytná (validní) pole, podrobný popis pak realizujeme u částí jednotlivosti na nižší úrovni. Je třeba mít na paměti, že v tomto případě se rozchází počet fyzických pečetí (1) s počtem otisků (2).

V rubrice Pořadí otisku doplníme za číslovku písmeno „a“ (avers) pro lící stranu a „r“ (revers) pro rubní stranu či contrasigillum.

Ukázka struktury listiny s přivěšenou jednostrannou pečetí a s oboustrannou pečetí.

Úroveň	Typ	Identifikace	Datace vzniku	Popis
▼ 		mo//654 • kra		LISTINA
		mo//654 • DNJ		Pečet jednostranná
▼ 		mo//654 • DNJ		Oboustranná pečet
		mo//654 • DNJ		oboustranná - avers
		mo//654 • DNJ		oboustranná - revers

Majitel typáře

Majitel typáře, kterým byla pečeť vytvořena, je zapisován výhradně formou přístupového bodu do plovoucího okna Přístupové body – role Majitelé typářů – typ korporace / osoba. Vybíráme z nabídky, případně založíme nové heslo dle pravidel o vytváření přístupových bodů.

Ostatní doplňující informace k majiteli typáře (pečetiteli) se zapisují již přímo do detailu formuláře, neboť jsou poplatné popisované archiválii a stávají se tak tedy výhradně součástí jejího popisu.

Někdy se může zdát vypisování následujících polí zbytečné (duplikace s údaji v přístupovém bodu), ale je to kvůli kompatibilitě požadavků na celostátní soupis.

Změna identifikace a jiného označení

Viz kapitola [4 Společná metodika pro zpracování archiválií v SOA](#).

Evidenční jednotka + počet

Viz kapitola [4 Společná metodika pro zpracování archiválií v SOA](#).

Pokud se na jednom dokumentu vyskytuje více pečetí, eviduje se každý otisk zvlášť.

Ukládací jednotka

Viz kapitola [4 Společná metodika pro zpracování archiválií v SOA](#).

Datace vzniku

Viz kapitola [4 Společná metodika pro zpracování archiválií v SOA](#).

Jiné datace:

Viz kapitola [4 Společná metodika pro zpracování archiválií v SOA](#).

Datace vydání dokumentu

Odpovídá danému dokumentu, ke kterému je otisk připojen.

Další strana (ID – sfrag. s.)

Uplatňuje se především u oboustranných pečetí. Sem byla naimportována pořadová čísla pečetí a typářů. Jde o identifikační číslo záznamu v celostátním soupisu sfragistického materiálu. Tento údaj je rovněž dublován v polích „Změna identifikace a jiného označení“ a „Odkazy na příbuzné dokumenty“. Je potřeba zajistit, aby u jednotky popisu první strany pečetě byla hodnota ze *Změna identifikace a jiného označení - typ: ID – sfrag. s.* při popisu druhé strany pečetě zapsána do samostatného pole *Další strana (ID – sfrag. s.)* a naopak (druhá do první).

Koroborace dokumentu

Do této rubriky se zapisuje listinná formule (tzv. koroborace) ohlašující na závěr listinného formuláře ověřovací prostředky (zpravidla pečetě), jimiž získává listina právní platnost. Jestliže listina či spíše list neobsahuje koroborační formuli, uveďte „Bez koroborace“, čímž vyjádříte, že v listině skutečně koroborace chybí, a nikoliv, že jste ji pouze pominuli. Do této formule se nevypisují

jména svědků. Pokud se jedná o listinu uveřejněnou v edici (zpravidla do roku 1526), lze využít přepis dané edice. V případě novověkých textů viz Ivan Šťovíček a kol., Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti, Praha 2002.

Pečetitel (role)

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb:

vydavatel – Vyjadřuje, že listinu či list vydává jediná osoba, uvedená v intitulaci listiny.

spoluvydavatel – Vyjadřuje, že listinu či list vydává více osob současně.

rukojmě – Vyjadřuje, že pečetitel přivěsil pečeť jako rukojmě (ručitel) právního pořízení.

svědek – Vyjadřuje, že pečetitel přivěsil pečeť jako svědek právního aktu při vydávání listiny a je též v eschatokolu uveden v závěrečné svědečné řadě a ohlášen v koroboraci.

(FO) Pohlaví majitele typáře

(FO) = vyplňuje se jen u fyzických osob

Uplatňuje se pouze u podkategorie „pečetidla“, „pečetě na dokumentech“ a „pečetě - sbírkové odlitky a otisky“.

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb.

(FO) Stav majitele typáře

(FO) = vyplňuje se jen u fyzických osob

Uplatňuje se pouze u podkategorie „pečetě na dokumentech“ a „pečetě - sbírkové odlitky a otisky“.

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb.

Rubrika umožňuje zařadit osoby do skupin podle sociálního postavení, jež odpovídají třídní struktuře společnosti středověku a raného novověku. Volba skupin a jejich podskupin byla volena záměrně rámcově, neboť detailní členění není definovatelné vzhledem k značné šíři a proměnám stavovských titulů v čase a prostoru. Při nejistotě jednoznačného přiřazení a nechcete-li stav odhadovat, zvolte volbu vždy vyšší obecné specifikace (např. nevíte-li, zda příslušník šlechty náležel k vyšší či nižší šlechtě, volte pouze „šlechta“, podobně např. nelze-li určit, zda měšťan náležel k patriciátu, či byl obchodníkem nebo řemeslníkem, volte obecně „měšťan“).

panovnický dům – Volba je určena pro příslušníky a příslušnice dynastických rodů císařských, královských, knížecích a vévodských. Tuto volbu je možno dále specifikovat v podvýběru na označení „vládnoucí panovník“, jíž se vyjádří, že evidovaná pečeť náleží osobě právě vykonávající svrchovaná panovnická práva v dané zemi, anebo na označení „člen dynastie“, jíž se vyjádří příslušnost osoby k rodu a rodině právě vládnoucí dynastie.

šlechta – Volba je určena pro příslušníky aristokracie staré i nové (tj. nobilitované), vyšší i nižší, tedy privilegovaného svobodného obyvatelstva všech označení a stupňů (mimo nejvyšší feudalitu zahrnutou do volby „panovnický dům“). Volbu je možno dále specifikovat na označení „vyšší“, jíž se rozumí příslušníci stavu panského v Čechách a na Moravě, popř. hraběcího v německých zemích (popř. odpovídajícího stavu v jiných zemích), anebo „nižší“, jíž se rozumí u nás příslušníci vladyské šlechty, jež se zhruba od poloviny 15. století uzavírala v rytířský stav, popř. jiných stavovských stupňů (vladyků, panošů) a v Německu se označovali složitou strukturou titulů, např. Herr, Freiherr, Ritter a dalších. Mezi nižší šlechtu je třeba počítat i nižší šlechtické many a nápravníky. Pro správné zařazení osoby mezi vyšší či nižší šlechtu bude zvláště pro 13. a 14. století (tj. pro období nevyhraněné a neuzavřené společenské skladby aristokracie) rozhodující správná interpretace pramene a erudice zpracovatele záznamu.

duchovní - Volba je určena pro příslušníky církevní hierarchie od nejvyššího po nejnižší stupeň a držitele všech církevních funkcí (hodností). Jediné rozlišení umožňuje buď podvýběr „světský“, jíž se vyjadřuje příslušnost k světskému kléru (papež, kardinál, arcibiskup, biskup, arcijáhen, děkan, probošt, farář apod.), a nebo „řádový“, jíž se vyjadřuje příslušnost pečetitele k rytířským řádům, mnišským řádům a kongregacím, ať je jakékoliv funkce a titulu. Bližší specifikaci pečetitele je možno vyjádřit v rubrice „(FO) Funkce / profese majitele typáře“.

měšťan – Volba je určena pro svobodné obyvatele královských měst jakož i pro obyvatele poddanských měst jakéhokoliv sociálního postavení. Bližší specifikaci je možno zvolit podvýběrem: „patriciát“ pro nejbohatší a vedoucí vrstvu ve městě, rekrutující se z nejbohatších obchodníků a od poloviny 14. století i z řemeslníků; „obchodník“ pro měšťany zabývající se převážně obchodem a „řemeslník“ pro měšťany zabývající se řemeslem.

svobodník – Volba je určena pro příslušníky zbytkové skupiny sociálně svobodných obyvatel – svobodníků, nápravníků, dědiníků apod., rovněž i Chodů a tzv. Králováků, kteří podléhali fiskálně přímo královské komoře a soudně zemskému soudu, avšak nebyli příslušníky šlechtického stavu.

erbovník – Volba je určena pro zpravidla svobodné obyvatele měst či svobodníky, kteří nebyli povýšeni do šlechtického stavu (nebyli nobilitováni), avšak byl jim panovníkem či palatinem udělen erb.

poddaný – Volba je určena pro vesnické poddané obyvatele bez rozdílu jejich sociálního postavení.

inteligence – Volba je určena pro příslušníky různých sociálních tříd a stavů, kteří se však svojí převažující intelektuální činností jednoznačně uplatňují v oborech vědecké, umělecké a učitelské činnosti. Této specifikaci odpovídají i volby podvýběru. Využití těchto voleb zvláště pro starší období se bude ovšem prolínat se zařazením pečetitele mezi duchovní osoby a bude záležet na zpracovateli záznamu, zda danou osobu zařadí podle jejího převažujícího profilu mezi církevní hierarchii či již podle moderního pojetí mezi emancipovanou inteligenci.

jiný – upřesňující popis uvést v rubrice „Popis typáře“.

nezjištěno – Aktuální stav bádání neumožňuje údaj zjistit, není však vyloučeno jeho doplnění v budoucnu.

nelze určit – Fyzický stav archiválie znemožňuje údaj vůbec zjistit.

(FO) Funkce / profese majitele typáře

(FO) = vyplňuje se jen u fyzických osob

Označí se činnost pečetitele ve vztahu ke korporaci, v níž působí (např. cechmistr, rychtář, důchodní písař...) Pokud pojmy označující osoby je možno považovat za tituly, jež je možno též chápat jako hodnosti (např. v církevním prostředí – kardinál, probošt), avšak ty jsou současně spojeny s výkonem určité institucionální funkce, uvádějí se rovněž mezi „Funkce“.

(FO) Úřad majitele typáře

(FO) = vyplňuje se jen u fyzických osob

Uvádí se název úřadu, jehož byl pečetitel činitelem. V rubrice „Funkce“ je možno navíc specifikovat označení činnosti pečetitele. Např. Úřad desk zemských (a v rubrice „Funkce“: komorník); Česká kancelář dvorská (a v rubrice „Funkce“: registrátor); Dvorský soud (a v rubrice „Funkce“: dvorský sudí); Krajský úřad XY (a v rubrice „Funkce“: krajský hejtman); Farní úřad XY (a v rubrice „Funkce“: farář) apod.

(K) Typ práv. osoby majitele typáře

(K) = vyplňuje se jen u korporací

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb. Zde je možno vybrat volbu správního okruhu, do něhož je možné zařadit pečetitele. Názvy voleb v číselníku jsou formulovány jednoznačně a nevyžadují zvláštní výklad, předpokládají však orientaci v pojmech dějin správy.

jiný – upřesňující popis uvést v rubrice „Popis typáře“

nezjištěno – aktuální stav bádání neumožňuje údaj zjistit, není však vyloučeno jeho doplnění v budoucnu

nelze určit – fyzický stav archiválie znemožňuje údaj vůbec zjistit

Místo působení majitele typáře

Pole napojené na přístupové body třídy "geografický objekt" - slouží k výběru lokality (město/obec), která je sídlem nebo působištěm majitele typáře v době užití typáře. Vybíráme z

nabídky, případně založíme v plovoucím okně Přístupové body nové heslo dle pravidel o vytváření přístupových bodů.

Země (území) působení majitele typáře

Pole napojené na přístupové body třídy "geografický objekt" – slouží k výběru území (země), odkud majitel typáře v době vytvoření otisku pocházel. Uvádí se, pokud je to možné, název historické země (např. Čechy, Morava, Slezsko, Braniborsko, Franky, Languedoc, Burgundsko apod.) spíše než obecná moderní označení velkých územních celků (jako např. Německo, Francie apod.).

Tvar pečet. plochy (otisku)

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb hodnot s nejčastěji přicházejícími tvarovými variantami pečetí.

jiný – popisovaná pečetní deska svým tvarem neodpovídá žádnému z nabízených tvarů, popis uvést v rubrice „Veřejná poznámka“.

Forma otisku

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb. Vybíráme dle nabídky.

pečeť volná – Pečetidlo bylo vtlačeno do předem vytvarovaného kusu pečetní látky (vosku), aniž by vytvořený pečetní obraz byl jakkoliv chráněn. Vlastní pečetní obraz tvoří kompaktní součást celé pečetě. Tyto pečetě byly obvyklé od 12. do 15. století.

pečeť ve voskové misce – Nejprve byla vyhotovena vosková miska, zpravidla okrouhlá nebo zašpičatěle oválná a zespodu zaoblená. Do ní bylo pečetidlo vtlačeno, tak, že pečetní obraz byl chráněn po obvodu vystupujícími okraji. Do misky se též vléval pečetní vosk jiné barvy a teprve poté došlo k otisku pečetidla. Tento typ pečetě se objevuje zhruba od poloviny 14. století až do století 16.

pečeť v dřevěném pouzdře – Voskovou misku nahradilo okrouhle vysoustružené dřevěné pouzdro jednodílné i dvoudílné (uzavíratelné a zapadající do sebe), do jehož základní části byl nalit vosk k otištění pečetidla. Tento typ pečetí se objevuje od 16. století.

pečeť v kovovém pouzdře – Dřevěné pouzdro bylo nahrazeno kovovým, zpravidla dvoudílným, rovněž uzavíratelným a do sebe zapadajícím pláštěm. Výroba vlastního pečetního tisku zůstala stejná jako v případě předchozích typů pečetních forem. Tato forma byla obvyklá zvláště v 18. století.

pečeť pod papírovým krytem – Na psací látku (zpravidla papír) byla nanesena pečetní látka (pečetní vosk nebo těsto, čili tzv. oplatka), přes ni byl položen ústřížek papíru a teprve poté do něho vtlačeno pečetidlo a vytvořen pečetní obraz. Tato forma byla obvyklá od 16. století.

Sádrový (jiný) odlitek (otisk) – není určeno pro originální pečetě.

jiná – upřesňující popis uvést v rubrice „Popis typáře“

nezjištěno – aktuální stav bádání neumožňuje údaj zjistit, není však vyloučeno jeho doplnění v budoucnu.

nelze určit – fyzický stav archiválie znemožňuje údaj vůbec zjistit.

Typ otisku

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb.

pečeť jednostranná – Rozumí se pečeť, kde otisk pečetidla se nalézá pouze na jedné, lící straně pečetní hmoty. Tuto volbu je dále možno specifikovat.

pečeť jednostranná, velká pečeť – Pečeť se vyznačuje skutečně většími až velkými rozměry a výpravností provedení. V kanceláři majitele (zpravidla v kanceláři panovnické a městské) byla považována za pečeť hlavní. V koroboracích se nazývá sigillum magnum, sigillum maius, sigillum authenticum. V panovnických kancelářích byla podle charakteru pečetního obrazu též nazývána sigillum maiestatis, a podobně v kancelářích biskupských sigillum pontificale. Velká pečeť byla užívána k zpečetění listin trvalé platnosti a zvláště významných a slavnostních, tzv. diplomů.

pečeť jednostranná, malá pečeť – Pečeť se vyznačuje menšími rozměry a jednoduchým provedením obrazu a opisu. V kanceláři byla považována za vedlejší pečeť, nedosahující právní závažnosti pečetě hlavní. Bývala užívána k zpečetění běžných či méně významných písemností, a proto byla v kanceláři běžněji dostupná. V koroboracích bývala nazývána sigillum minus, sigillum parvum, sigillum commune nebo zvláštními názvy podle jejího upotřebení pro příslušné úřední agendy (např. sigillum ad causas, sigillum ad contractus), kdy se stávala pečetí speciální. Jestliže se pečeť určí jako „malá pečeť“, pak se předpokládá, že v kanceláři fyzické nebo právnické osoby se užívá i „velká pečeť“ a užívání obou se řídí pravidly kanceláře při vyřizování různých typů agend. Velkou a malou pečeť proto využívaly především velké kanceláře panovníků, měst a církevních institucí.

pečeť jednostranná, osobní hlavní – Většina šlechty či nešlechtických osob užívala jednu či postupně více pečetí stejné ověřovací síly bez ohledu na jejich skutečnou fyzickou velikost. Pro tento standardní druh pečetí nebyl v dosavadní sfragistické literatuře užíván žádný speciální termín, proto pro potřeby formulace nabídkového číselníku programu Pečetě bylo třeba vytvořit nový neutrální pojem „osobní hlavní“. Rozumí se jím pečeť, která má společné rysy s velkou množinou běžných pečetí zpravidla šlechtických, ale i nešlechtických osob v průběhu staletí. Reprezentuje svého vlastníka k zpečetění všech druhů písemností a nemá rysy pečetě velké a menší (které jsou užívány ve velkých institucionálních kancelářích) ani sekretu nebo signetu (v kancelářích soukromých). Nemusí být pečetí v kanceláři šlechtice (měšťana) výlučnou či jedinou. To znamená, že může být užívána střídavě či souběžně s jinou osobní hlavní pečetí (pokud osoba vlastní více různých typů téže povahy) a může být nahrazena postupně jinou osobní hlavní pečetí. V koroboracích bývá označována prostě jako sigillum bez bližší specifikace. Její provedení bývá u šlechtických i měšťanských pečetí výtvarně standardní v závislosti na výtvarném slohu. Pečetní obraz bývá zpravidla portrétní (peší se znaky, jezdecký se znaky a výjimečně i trůnní bez insignií) a nejčastěji znakový (ve všech variantách). Je-li pečetidlo užito na dvoustranné pečetí, pak pečeť osobní hlavní bývá současně hlavní lící. Jde o pečeť soukromou včetně užití v soukromých kancelářích u významnějších šlechticů.

pečeť jednostranná, sdružená – Společná pečeť dvou a více osob, které spolu stojí v určitém právním vztahu (zpravidla vzájemné vztahy rodové, majetkové, např. nedíl). Tyto pečetě jsou obvyklé v Německu od 12. století.

pečeť jednostranná, sekret – Pečeť zpočátku čistě osobní, vyznačující se malými rozměry a jednoduchým provedením obrazu a stručnou legendou. Sekret měl v různých dobách různé použití, nebyl však uznán nikdy za pečeť autentickou. V koroboracích je označován jako sigillum secretum. Původně byl sekret osobní soukromou pečetí k zpečetění soukromé korespondence (listů), hodné utajení. Postupně začal být sekret též užíván jako pečeť rubní (contrasigillum) k pečetí hlavní, kde plnil i funkci kontroly dispozice s hlavní pečetí. Nejstarší doklad sekretu jako rubní pečetě v Německu je z 2. čtvrtiny 13. století. Od 2. poloviny 13. století se sekret objevuje též samostatně pro jednoduché a běžné písemnosti a dostává tak povahu pečetě menší. Tím přechází správa sekretu ze soukromých rukou ke kancelářskému personálu, a proto v průběhu 14. století přestává užívání sekretů jako kontrolní pečetě rubní, jejíž funkci začíná plnit pečeť prstenová (signet), jako pečeť výlučně osobní soukromá. K tomu srov. volbu „pečeť oboustranná, dvoustranná, rubní“.

pečeť jednostranná, signet – Drobná, čistě osobní soukromá pečeť, nejčastěji vytvořená pečetním prstenem s velmi prostou obrazovou výbavou (nejčastěji jen erb, event. s monogramem). Rozšířila se od 14. století s širším použitím papíru, na nějž byla přitiskována. V pramenech se označuje jako signetum, sigillum anuli. Signetu se užívalo k pečetění soukromé a tajné korespondence a od 14. století též jako pečetě rubní (viz sekret). Jako pečetí sekretní užívali papežové tzv. rybářský prsten (annulus piscatoris) již od 12. století. Největšího rozšíření nabyl signet od poloviny 16. století, kdy se ustálila i jeho forma s erbem nebo iniciálami majitele. K tomu srov. volbu „pečeť oboustranná, dvoustranná, rubní“.

pečeť oboustranná – Rozumí se pečeť, kde otisk pečetidla se nalézá na obou stranách pečetní hmoty, tj. lící (averzní) i rubní (reverzní). Viz též nápověda k rubrice „Další strana (ID – sfrag. s.)“ a „Úroveň popisu u oboustranných pečetí“. Tuto volbu je dále možno specifikovat.

pečeť oboustranná, dvoustranná – Pečeť nese otisk dvou typářů na lícni i rubní straně, přičemž pečetní otisk na lícni straně není velikostí ani obrazem totožný s otiskem na rubu pečetě. Oba typáře, s jejichž pomocí byla dvoustranná pečeť vytvořena, mohou být využity i pro samostatné jednostranné pečetění. Daný záznam pečetě v programu se specifikuje v číselníku konečnou volbou „hlavní lícni“ nebo „rubní“:

pečeť oboustranná, dvoustranná, hlavní lícni – Při této volbě bude zřejmé, že daný záznam popisu pečetě se vztahuje na hlavní lícni stranu dvoustranné pečetě, na níž bývá zpravidla otisk typáře tzv. velké pečetě (pečetě autentické) nebo osobní hlavní pečetě (viz náповěda k volbě „pečeť jednostranná“).

pečeť oboustranná, dvoustranná, rubní – Při této volbě bude zřejmé, že daný záznam popisu pečetě se vztahuje na rubní stranu dvoustranné pečetě, na níž bývá zpravidla otisk typáře sekretu nebo signetu (resp. prstenového pečetidla) ve funkci *contrasigilla* (viz náповěda k volbě „pečeť jednostranná“).

pečeť oboustranná, mincovní – Rozumí se pečeť, kde otisk pečetidel se nalézá na obou stranách pečetní hmoty, přičemž na každé straně se nalézá jiný pečetní obraz, avšak bylo užito dvou pečetidel stejné velikosti. Mincovní pečeť tvoří jednotu (i v symbolice pečetních obrazů) a otisky jejích typářů zpravidla nepřicházejí na samostatných pečetích. Typickými příklady mincovních pečetí jsou voskové pečetě posledních Přemyslovců, zlaté buly a olověné papežské buly. Daný záznam pečetě v programu se specifikuje v číselníku konečnou volbou „averz“ nebo „reverz“:

pečeť oboustranná, mincovní, averz – Při této volbě bude zřejmé, že daný záznam popisu pečetě se vztahuje na lícni (averzní) stranu mincovní pečetě, na níž bývá vyobrazena nejdůležitější část pečetní symboliky (např. panovník v majestátu, obraz sv. Pavla a Petra na papežských bulách apod.).

pečeť oboustranná, mincovní, reverz – Při této volbě bude zřejmé, že daný záznam popisu pečetě se vztahuje na rubní (reverzní) stranu mincovní pečetě, na níž bývá vyobrazena doplňková, vedlejší část pečetní symboliky (např. svatováclavská strana panovníckých pečetí Přemyslovců, obraz Říma na Zlaté bule Karla IV., jméno papeže na papežských bulách apod.).

nezjištěno – aktuální stav bádání neumožňuje údaj zjistit, není však vyloučeno jeho doplnění v budoucnu.

nelze určit – fyzický stav archiválie znemožňuje údaj vůbec zjistit.

Typ obrazu

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb. Vybereme co možná nejpřesnější podskupinu:

pečeť obrazová – v pečetním poli se nachází obraz – předmět, symbol, mýtická bytost atd.; nikoliv majitel pečetě či jeho heraldická symbolika (v tom případě viz pečeť portrétní či pečeť znaková)

typ topografický – dominuje architektonický motiv stavby (světské i církevní)

- zobrazení celých budov anebo větších stavebních celků,

- jejich částí a stavebních prvků

- budovy doprovázené jinými, vedlejšími motivy

typ věcný – námětem obrazu jsou obecné objekty

- zvířecí motivy

- rostlinné motivy

- předměty, především výrobní nástroje či výrobky, také liturgické předměty (pokud nejsou součástí obecné církevní ikonografie – v tom případě viz *typ hagiografický*), předměty symbolizující právo apod.

typ fantastický – zobrazení mýtických zvířat či scén

- zvířata fantastická jako jsou bazilišek, gryf, harpyje apod. (pokud se nejedná o heraldickou figuru užívanou pečetitelem – v tom případě viz pečeť znaková – erbovní figura v pečetním poli)

- scény fantastické – bájně scéně zpravidla inspirované antickou mytologií

typ hagiografický – církevní / náboženské motivy a předměty, jež náležejí do obecné křesťanské symboliky (pokud se nejedná o heraldickou figuru užívanou pečetitelem – v tom případě viz pečeť znaková)

- světci – postavy svatých (patronů) s atributy
- symboly církevní – obecné křesťanské symboly
- scény religiozní – biblické výjevy, scény z legend

pečeť portrétní – v pečetním poli je zobrazen obraz (portrét) majitele pečetě v četných formách, užíván především v prostředí významných pečetitelů – panovníků, vysoké šlechty a duchovenstva
typ antický (gema) – otisk pečetidla rytého do kamene a zobrazujícího portrét (zpravidla hlava s poprsím) římského antického vládce či provinciálního správce, původní antické gemy (drobná rytina v tvrdém materiálu, nejčastěji v drahokamu) byly raně středověkými panovníky užívány buď původní nebo přerýté, eventuálně zasazené do nového pečetidla (držadla).

typ majestátní – v pečetním poli vyobrazena postava panovníka v tzv. majestátu, tj. s odznaky moci – korunou (čelenkou) na hlavě, s jablkem (sférou) a žezlem (sceptrem) nebo mečem, popř. s praporcem (gonfanonem) a štítem v ruce. Postava bývá obvykle doprovázena znaky.

- poprsí – panovník vyobrazěn v polopostavě
- sedící postava – panovník vyobrazěn sedící na trůně (stolci), obvykle doprovázen znaky
- stojící postava – celá postava panovníka s odznaky moci

typ trůnní bez insignií – v pečetním poli je vyobrazena sedící postava vlastníka pečetě na trůně (stolci) avšak bez odznaků panovnické moci, obvykle doprovázena znaky

typ pěší – celá postava majitele pečetě, u mužů ve zbroji, u žen v dvorském oděvu, užívání tohoto typu spadá do období 13. - 16. století

- se znaky – postava je doprovázena rodovými znaky
- samostatný – v pečetním poli se nachází pouze postava majitele
- s architekturou – postava je doprovázena architekturou

typ jezdecký – v pečetním poli je zobrazen majitel pečeti jako jezdec na koni, typ oblíbený v prostředí vyšší šlechty

- rytířský se znaky – zobrazen jezdec jako rytíř ve zbroji, často doprovázen rodovými znaky
- lovecký – zobrazen jezdec v civilní podobě na lovu (ten typ byl užíván též ženami)

typ pontifikální – zobrazuje církevního hodnostáře „in pontificalibus“, tj. v kněžském rouchu s odznaky a gesty jeho hodnosti a vlády (berla, mitra, pallium, bible, žehnající gesto apod.) Ten typ byl užíván vysokými církevními hodnostáři (kardinálové, arcibiskupové, biskupové, opati, proboštové a další). Postava může být vyobrazena jako:

- poprsí
- sedící postava
- stojící postava
- klečící postava (zřídka)

pečeť znaková – v pečetním poli je zachycen znak (nebo jeho část) majitele. Jde o nejrozšířenější typ pečetě v období středověku a raného novověku. Pečetě se rozdělují podle úplnosti zobrazeného znaku:

erbovní figura v pečetním poli – heraldicky stylizovaná erbovní figura je položena volně v pečetním poli bez umístění na štít. Tento typ byl nejčastěji užíván v nejstarším období aplikace heraldiky na pečetích. Setkáváme se s ním však i později ve 14. století. Do této kategorie náležejí též mladší pečetě měšťanů či řemeslníků s vyobrazenou osobní značkou (merkou) v pečetním poli.

s erbovní figurou na štítu – v pečetním poli je zobrazen štít a na něm heraldicky stylizovaná erbovní figura. Tento velmi rozšířený typ se objevuje již od 13. století.

s klenotem v pečetním poli – v pečetním poli je zobrazen heraldický helm s klenotem. Tento typ se objevuje od 14. století.

s úplným znakem – v pečetním poli je zobrazen úplný znak, tj. štít s erbovní figurou, na něm spočívající helm s příkryvadly a klenotem, též může být doplněn tzv. honosnými kusy. Tento typ se objevuje od 2. poloviny 13. století.

pečeť nápisová – skupina pečetí, u kterých se v pečetním poli vyskytuje výhradně písmo, resp. text. Rozšíření těchto pečetí nastává v 18. století u osob a především u úřadů, institucí a dalších korporací.

s jménem (názvem) – v pečetním poli je napsáno jméno (či název), resp. jeho část vlastníka pečetě

s monogramem (iniciálami) – v pečetním poli jsou uvedena jednotlivá počáteční písmena jména (názvu) vlastníka pečete

s heslem (sentencí) – v pečetním poli je napsáno heslo (např. rodové) či prűpovídka oblíbená u vlastníka pečete

jiný – popis uvést v rubrice „Popis obrazu v poli typáře či otisku“

nezjištěno – aktuální stav bádání neumožňuje údaj zjistit, není však vyloučeno jeho doplnění v budoucnu

nelze určit – fyzický stav archiválie znemožňuje údaj vűbec zjistit

Popis obrazu v poli typáře či otisku

Toto editační pole je určeno pro detailnější individuální popis pečetního pole, které má poskytnout uživateli podrobnější informace o jeho obrazové vűbavě, a to nad rámec předchozí volby „Typ obrazu“. Popis by měl být stručný, věcný a přesný. V popisu by neměly být evidovány podružné detaily, které netvoří podstatu ikonografie. Pozornost je třeba věnovat celkové charakteristice obrazu na pečetní desce a popisu jeho podstatných reálií. Např. předmětů, objektů a znaků. Heraldické znaky se popisují stručně podle heraldických pravidel.

Heraldické znaky (tj. štít s erbovní figurou, helm s klenotem, honosné kusy) se popisují pro stranovou orientaci heraldicky. To znamená, že užíváme výrazy „pravý“ a „levý“ nikoliv z pozice pozorovatele čelně hledícího na štít, nýbrž z hlediska toho, kdo drží štít. To znamená, že např. figura v levé polovině štítu z hlediska pozorovatele je **heraldicky** (čili z hlediska toho, kdo štít drží) v pravé polovině štítu. Při popisu znaků se tedy zvláště nezdůrazňuje, že strana je heraldicky pravá či levá a heraldická stranová orientace se rozumí sama sebou. Při popisu neheraldických výjevů a kompozic předmětů, které nejsou rámovány štítem a jsou položeny volně v pečetním poli, není však důvod heraldický popis užívat a vše je možno popisovat přirozeně z hlediska pozorovatele čelně hledícího na pečetní obraz.

Pozor! Obraz na pečetidle popisujeme podle jeho otisku, tedy jako stranově převrácený a ze stanoviska pozorovatele, který hledí na hotovou pečet' a nikoliv na ní rytbu pečetidla.

Jestliže však popisujeme obsah pečetního pole, kde jsou sice volně zobrazeny různé předměty a heraldické figury, jež jsou jindy orámovány štítem, a tedy jsou doloženě znakem (např. u šlechtických a městských pečeteí), a předtím jsme pečet' z toho důvodu typologicky zařadili mezi „Pečet' znakovou, erbovní figura v pečetním poli“, pak je na místě obraz pečetního pole popisovat heraldicky a také to **zdůraznit** (např.: „heraldicky vlevo je...“). Při popisu lidských i zvířecích figur se užívá samozřejmě přirozené stranové orientace jejich končetin z hlediska zobrazované figury: např. biskup pravicí žehnající a v levici držící berlu. Při popisu pečetního pole a zvláště znaků a erbovních figur se neobávejte své neznalosti heraldické terminologie a pokud si nevíte rady (např. pro nezřetelnost otisku či neznalost předmětů či erbovní figury), popisujte obraz přirozeně s pomocí připodobňování.

Analogicky postupujeme i u otisků razítek.

Opis

Opis je textová legenda probíhající po obvodu (okraji) pečetního pole, který zpravidla ohlašuje vlastníka pečete. Text bývá oddělen od pečetního pole nebo okraje pečete prostou linkou (popř. dvojlinkou), nebo dekorativní linkou, např. perlovcem, bodovcem, linií stylizovanou do provazce a později, od 16. století častěji, do květinového nebo vavřínového věnce, popř. jinou ozdobnou formou linie. Od 15. století se objevuje též text na pásce či stuze; pokud ta též probíhá po obvodu pečetního pole, považujeme text na ní rovněž za opis.

Nápis

Nápis je textová legenda umístěná mimo oblast obvodového opisu, tj. uprostřed pečetního pole, a to např. na stuze nebo volně ve formě celých slov, ale i jednotlivých písmen, iniciál, monogramů, letopočtů apod. Nápis může doprovázet opis, nebo může být jediným textem na pečeti.

Exerque

Exerque je textová legenda, vlastně opis, umístěná na hraně pečetě.

Texty na pečetidlech a jejich otiscích – obecné zásady

Pokud opis, nápis či exerque není čitelný v důsledku značné deformace či či otěru, píšeme do příslušné rubriky „Nečitelné“.

Rozlišujeme majuskulní a minuskulní tvary písmen dle předlohy. Unicální písmo přepisujeme minuskulou. Dodržujeme smíšený charakter, např. IOhAnnIS.

Využíváme všech dostupných znaků na klávesnici, kterými lze v textu vyjádřit obvykle oddělovače slov, či různé značky užívané v opisech či nápisích, např:

. = tečka

: = dvojtečka

* = hvězdička

+ = křížek

~ = tilda (alt 126)

´ = apostrof

× = ležatý křížek (alt 0215)

& = et (alt 38)

Je možno využít i sady znaků, které nabízí grafické prostředí Windows po volbě Vložit – Symbol.

Ligatury Æ, Œ se vyjadřují podtržítkem A_E, O_E

Zkratky vyjádřené kontrakcí či suspenzí není třeba rozvádět. Pokud se zpracovatel k tomu odhodlá, je třeba, aby rozvedený text zkratky umístil výlučně do hrotitých závorek, např. S: DNI =

S<IGILLUM>: D<OMI>NI

< = Alt+60

> = Alt+62

Rytcem pečetidla omylem zrcadlově převrácená písmena (často „S“, „Z“, „N“) se přepisují korektně, neboť dostupné znaky na klávesnici jinou možnost nenabízejí. Tuto skutečnost je možno uvést v rubrice „Popis obrazu v poli typáře či otisku“. Totéž platí i o jiných písmenech a značkách, které je třeba při přepisu převést do standardní podoby, např. hebrejštiny či arabštiny.

Je-li text opisu (nápisu) přerušen pečetním obrazem, vyjádří se toto přerušení lomítkem „/“.

Pokračuje-li text na druhém a dalším řádku, vyjádří se toto přerušení dvěma svislými čarami: „||“

| = alt 124

Je-li text porušen v důsledku fyzického poškození, vyjádří se chybějící písmeno (písmena) hranatými závorkami [], např. + S: BENES []ENBERG. Je-li možno zjistit počet chybějících písmen, doplní se jejich počet tečkami [.....]. Je možno též doplnit chybějící písmena podle interpretace zpracovatele, ale v tom případě je nutno je umístit výlučně do hranatých závorek, např. S[IGIL]LVM.

[= alt 91

] = alt 93

Pokud v opisu začíná text na jiné pozici než na 12. hodině pomyslného číselníku, je třeba počáteční pozici vyjádřit číslovkou v závorce, např. (18,00) ZVNFTSIGEL...

Poznámka: při přepisu opisů a nápisů se výše uvedená znaménka nevkládají mezi uvozovky.

Písmo (typáře a otisky)

Pole je napojeno na číselník s volbami určujícími nejčastější epigrafické typy písma, přicházejícího v opisu, nápisu nebo exerque. Výběr typů je stanoven pro prostředí české, resp. středo- a západoevropského latinského okruhu.

jiné – pro písmo mimo uvedenou typologii, je třeba jej slovně objasnit v rubrice „Popis obrazu v poli typáře či otisku“ (nahrazuje položku „ostatní“ užívanou v celostátním soupisu).

nezjištěno – aktuální stav bádání neumožňuje údaj zjistit, není však vyloučeno jeho doplnění v budoucnu

nelze určit – fyzický stav archiválie znemožňuje údaj vůbec zjistit

Jazyk

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb. Volba jazyka je určena jak užitými termíny označujícími pečeť (např. sigillum, peczet, siegel), tak zvláště titulatur (pan, dominus; purgravius, burgraf; prepositus) a užitých předložek (de, z, von) před predikáty a domicily. Nezřídka přicházejí pečete s opisy, u nichž je jazyková forma nevyhraněná. Např. je formálně latinská, ale tvar osobních jmen a syntax je česká (s' jan de vranina). V takových případech zvolíme všechny dané jazyky, jako např. v uvedeném příkladu: „latina“, „čeština“.

Dochování:

Určuje se způsob a forma dochování, neřeší se otázka pravosti. Do úvahy připadají tyto možnosti:

originální vyhotovení (pro typáře i pečete)

pozitivní kopie pečeti

nezjištěno – Aktuální stav bádání neumožňuje údaj zjistit, není však vyloučeno jeho doplnění v budoucnu.

nelze určit – Fyzický stav archiválie znemožňuje údaj vůbec zjistit.

Přípevnění

Zde jsou volbami určeny druhy závěsů a umístění pečete na diplomatickém materiálu. Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb:

přivěšená – Rozumí se pečeť, která je samostatným pergamenovým proužkem nebo samostatným svazkem hedvábných nebo konopných nití připoutána k listině tak, že dříve vystřižený proužek nebo svazek nití je provlečen otvorem v pergamenové listině na jejím dolním ohybu (v její tzv. plíce) a na druhém konci zapuštěn do voskové hmoty přivěšené pečeti.

zavěšená – Rozumí se pečeť, která je k listině připoutána pergamenovým proužkem, který vznikl naříznutím spodního okraje pergamenu listiny a není tedy od listiny fyzicky oddělen. Proužek je na konci zapuštěn do voskové hmoty pečete.

přitištěná – Rozumí se pečeť, jejíž vosková hmota s otiskem pečetidla spočívá přímo na ploše psací látky (pergamenu, papíru).

uzavírá – Rozumí se pečeť přitištěná na ploše psací látky proto, aby uzavírala tuto psací látku (papír), složenou přehyby do formy dopisu.

Otisk

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb.

Barva otisku

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb s nejčastějšími barevnými variantami vosku pečete.

přírodní vosku – nebarvený vosk, který může působením přírodních podmínek i užitých příměsí nabývat různých odstínů od světlé po tmavě hnědou

červená – vosk obarvovaný v počátcích přidáním rumělky

černá – vosk obarvovaný v počátcích přidáním sazí

zelená – vosk obarvovaný v počátcích přidáním měděnky

hnědá – v případě středověkých pečetí se nejedná o barvu hnědou, avšak přírodní

modrá – slouží pro potřeby otisku razítek

jiná – zvolíme v případě, že popisovaná pečeť svojí barvou neodpovídá žádné z nabízených barev, barvu uvedeme v rubrice „Veřejná poznámka“.

nezjištěno – aktuální stav bádání neumožňuje údaj zjistit, není však vyloučeno jeho doplnění v budoucnu

nelze určit – fyzický stav archiválie znemožňuje údaj vůbec zjistit

Látka otisku

Pole je napojeno na číselník s výběrem všech reálných materiálů, z nichž byly pečetě na listinách a listech, jakož i pečetní otisky zpravidla v umělých sbírkách zhotovovány.

Poznámka: **Je třeba nezaměňovat včelí vosk se španělským voskem!**

včelí vosk - Včelí vosk byl používán po celý středověk, ať v přírodní bezbarvé podobě, nebo zbarvený přísadami (rumělka, měděnka a pod.). Konzistence včelího vosku se měnila přísadami, jako byl terpentýn, pryskyřice, lněný olej). Velké pečetě panovnické, zvláště Jiřího z Poděbrad, Jagellonců a Habsburků jsou však zhotoveny z včelího vosku zbarveného červeně a nikoliv z vosku španělského (tj. pečetního laku), i když určitá podobnost mezi oběma látkami je patrná.

španělský vosk - Španělský vosk byl k nám importován ze španělského Nizozemí až v 16. století. Zpočátku sloužil k pečetění listů. V průběhu 17. a 18. století se stal běžnou pečetní látkou a vytlačil z běžného užívání včelí vosk. Měl konzistenci laku, který se nanášel horký na psací látku, s níž se po vtisku pečetidla pevně spojil. Je lesklý a křehký. Užívá se dodnes v různých barevných provedeních, obvykle v barvě červené. Dnes ho užíváme též pod názvem bankovní vosk.

oplatka – nezkvašené pšeničné těsto umístěné pod papírovým krytem

olovo – obvykle se vyskytující u papežských bul

zlato – obvykle se vyskytující u panovnických bul

stříbro – obvyklé pro Byzantskou říši

sádra – bílá, případně šedá, poměrně pevná a tvrdá hmota

tmel – plastická hmota, která může buď vytvrdnout, nebo zůstat elastická, případně plastická

polymer – hmota přírodního charakteru (kaučuk, pryž apod.) nebo synteticky vyrobená (různé druhy plastů)

inkoust – slouží pro potřeby otisku razítek

jiná – zvolíme v případě, že látka popisovaného otisku neodpovídá žádné z nabízených barev, látku uvedeme v rubrice „Veřejná poznámka“.

nezjištěno – aktuální stav bádání neumožňuje údaj zjistit, není však vyloučeno jeho doplnění v budoucnu

nelze určit – fyzický stav archiválie znemožňuje údaj vůbec zjistit

Pravost dokumentu

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb. U listin hodnoty přiřadíme na základě dosavadního diplomatického rozboru (např. v edicích) nebo aktuálního posouzení.

nezjištěno – aktuální stav bádání neumožňuje údaj zjistit, není však vyloučeno jeho doplnění v budoucnu

nelze určit – fyzický stav archiválie znemožňuje údaj vůbec zjistit

Pravost otisku typáře

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb. U pečetí a pečetidel přiřadíme hodnotu na základě dosavadního diplomatického rozboru listiny (např. v edicích), nebo sfragistického rozboru pečetě a nebo aktuálního posouzení.

nezjištěno – aktuální stav bádání neumožňuje údaj zjistit, není však vyloučeno jeho doplnění v budoucnu

nelze určit – fyzický stav archiválie znemožňuje údaj vůbec zjistit

Pořadí otisku

Počet původních a dochovaných pečetí se uvádí na formuláři TD Listiny - viz [Počet otisků](#)
V poli uvádíme číslovkou pořadí pečetě v řadě původního počtu pečetí uvedených v poli „Počet otisků“ v TD Listiny. Za číslovkou se **nepíše** tečka jako za pořadovou číslovkou! V případě oboustranných pečetí doplníme za číslovku „a“ (avers) pro lící stranu a „r“ (revers) pro rubní stranu či contrasigillum, např. 1a, 1r.
U otisku razítek se pole nevyplňuje.

Velikost - rozměr x

Pozor! Velikostí u typářů a jejich otisků rozumíme rozměry pečetní desky / pečetního pole. Velikostí a původní velikostí se rozumí u pečetí velikost skutečného otisku, tj. čisté plochy pečetidla, které pečeť vytváří; tedy do rozměrů se nezahrnuje velikost pečetní látky, která po vtlačení pečetidla přebývá mimo rozměr pečetního obrazu.
Rozměr x = skutečná dochovaná velikost **průměru** okrouhlého pečetního pole / pečetní desky pečetidla nebo **výška** u ostatních tvarů. Rozměr se udává v milimetrech.

Velikost - rozměr y

Rozměr y = skutečná dochovaná **šířka** pečetních polí u pečetí či pečetidel štítových, zašpičatělé oválných, oválných nebo vícehranných. U okrouhlé pečetní desky / pečetního pole uvádíme shodnou hodnotu s rozměrem x. Rozměr se udává v milimetrech.

Velikost pův. - rozměr x: / Velikost pův. - rozměr y

Sem přenášíme údaje z rubrik Velikost - rozměr x/y. Údaje původních velikostí upravujeme tehdy, lze-li rekonstruovat původní velikosti pečetě, která se dochovala např. ve zlomku nebo v takovém stupni poškození, že se její dochovaná velikost značně liší od původních rozměrů. Pokud byly rozlámány zbytky původní pečetě při restaurování adjustovány do novodobého materiálu a nelze určit rozměry, uvádí se: nelze určit.

Fyzický stav (typáře a otisky):

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb určujících charakteristiku fyzického stavu pečetidla:
nepoškozeno – Pečetidlo se zachovalo v neporušeném stavu v ideálním či téměř ideálním stavu, blízcím se stavu v době svého vzniku.

zachovalé – Pečetidlo se zachovalo v dobrém stavu, jen s drobným nebo nepodstatným poškozením. Charakter pečetního obrazu (pečetní pole a opis), jeho čitelnost a jasnost zůstala zachována. Obraz je dobře interpretovatelný.

obraz setřen – Pečetidlo se zachovalo ve stavu, kdy bez ohledu na fyzický stav ostatních částí je pečetní obraz (opis a pečetní pole) poškozen otěrem tak, že nedovoluje nesporně interpretovat text opisu, obraz nebo obojí. Písmena opisu, obraz či části obrazu jsou zcela setřeny nebo otěrem neartikulované a o obsahu těchto částí se můžeme nanejvýš více či méně jen domýšlet.

poškozeno – Pečetidlo se zachovalo nerovnoměrně. Obraz i opis jsou silně poškozeny odlomením či otěrem na jednom či více místech, zatímco jiné části zůstaly alespoň zachovalé. Interpretace takové pečetě je více či méně ztížena, je však možná.

zlomek – Z pečetidla se zachovala pouze část, zatímco zbývající část nenávratně zanikla po odlomení. Zbývající zlomek je možno interpretovat úměrně velikosti zachovalému zbytku.

nezjištěno – aktuální stav bádání neumožňuje údaj zjistit, není však vyloučeno jeho doplnění v budoucnu

Potřeba konzervace:

Pole je napojeno na číselník s výběrem voleb určujících stupeň potřeby konzervátorského či restaurátorského zásahu popisovaného pečetidla:

není – Pečetidlo je zachováno v takovém stavu, že nevyžaduje konzervátorský ani restaurátorský zásah, a to buď v důsledku svého výborného stavu, nebo že bylo již dříve konzervováno.

doporučuje se – Pečetidlo je v takovém stavu, že nevyžaduje nutnou, tím méně naléhavou konzervaci. Drobné defekty, které vykazuje, zásadně pečetidlo nedegradují, a proto nehrozí v jejich důsledku rychlé zhoršování fyzického stavu. Prohlubování jejich poškození je však možno očekávat spíše v dlouhodobém (šesti a víceletém) časovém výhledu. Konzervátorský zásah se proto doporučuje, aby relativně dobrý stav pečetidla zůstal zachován a předešlo se nežádoucím změnám. Při plánování priorit konzervátorských zásahů zařazujeme toto pečetidlo jako třetí v pořadí.

nutná – Pečetidlo je zachováno v takovém stavu, že nevyžaduje akutní restaurátorský nebo konzervátorský zásah, avšak poškození je takového rázu, že lze očekávat ve střednědobém (dvou až pětiletém) časovém výhledu pokračující zhoršování fyzického stavu, které může mít vliv na postupné snížení vypovídací pramenné hodnoty pečetidla, a proto je konzervátorský zásah třeba hodnotit jako nutný a potřebný k tomu, aby dosavadní stav alespoň pojistil. Při plánování priorit konzervátorských zásahů zařazujeme toto pečetidlo jako druhé v pořadí.

naléhavá – Pečetidlo je zachováno v takovém stavu, který vyvolává akutní potřebu konzervátorského nebo restaurátorského zásahu, neboť hrozí úplná degradace pečetidla či zánik jeho vypovídací pramenné hodnoty. Zařazení tohoto pečetidla do konzervátorských prací je prioritní.

Poškození misky / Poškození obrazu / Poškození opisu

Tato editační pole navazují na volby „Fyzický stav (typáře a otisky)“ a blíže určuje místní rozsah poškození pečetě v jednotlivých jejích podstatných částech. Do editačního pole se vyznačují číslicemi, oddělenými od sebe čárkami, jaký plošný kvadrant pečetě je poškozen. Pro názornost si představte, že obrazová plocha pečetě jakéhokoliv tvaru je křížem rozdělena na čtyři pole čili výseče – kvadranty. Plocha výseče vlevo nahoře je kvadrant 1, vpravo nahoře je kvadrant 2, vlevo dole kvadrant 3, vpravo dole kvadrant 4. Je-li např. pečeť poškozena v opisu vlevo nahoře a vlevo dole a dále v pečetním obrazovém poli vpravo dole, zapíšeme do rubriky „Poškození obrazu“ číslovku „4“, a do rubriky „Poškození opisu“ číslovky „1,3“ (mezi čárkou a další číslovkou **nepíšeme** mezeru!). Je-li např. pečeť poškozena v části opisu po celém obvodu, bude zápis v rubrice „Poškození opisu“ vypadat takto: „1,2,3,4“. Je-li poškozen střed obrazového pole, vyjádříme tuto skutečnost písmenem „S“. Zápis poškození obrazu může potom vypadat např. takto: „S,1,4“. Podobně se vyjádří poškození misky. Takto zachycený stav poškození k datu zpracování záznamu dovolí srovnání změn stavu poškození v budoucnu.

Analogicky postupujeme i u otisků razítek.

Datum posl. konzervace

Uvádí se datum, kdy bylo popisované pečetidlo naposledy odborně restaurováno či konzervováno. Zápis se provádí dle pravidel pro zápis časových údajů.

Číslo konzervačního protokolu a zpřesňující komentář k předchozím rubrikám a volbám, které zpracovatel vyplňoval k tématice konzervace a restaurace, se zapisuje do pole "Fyzický stav - popis".

Odkazy na příbuzné dokumenty

Uplatňuje se především u oboustranných pečetí. Sem byla naimportována pořadová čísla pečetí a typářů. Jde o identifikační číslo záznamu v celostátním soupisu sfragistického materiálu. Tento údaj je rovněž dublovan v polích „Změna identifikace a jiného označení“ a „Další strana (ID – sfrag. s.)“. Je potřeba zajistit, aby u jednotky popisu první strany pečetě byla hodnota ze *Změna identifikace a jiného označení - typ: ID – sfrag. s.* při popisu druhé strany pečetě zapsána do samostatného pole *Další strana (ID – sfrag. s.)* a naopak (druhá do první).

Lze rovněž použít při odkazu na pečetidlo, kterým byl otisk vytvořen, pokud má toto pečetidlo taktéž v celostátním soupisu svůj záznam.

Edice a literatura

Rozumí se odborná historická, pomocnovědná, sfragistická či heraldická literatura, v níž je pečetidlo (či jeho otisk) popisováno nebo odborně dokumentováno; sem zahrnujeme též specializované katalogy a atlasy (tj. podrobné soupisy a popisy sfragistického materiálu s reprodukcemi) či katalogy výstav, na kterých bylo pečetidlo představeno veřejnosti a komentář k němu byl zveřejněn ve výstavním katalogu formou popisu, reprodukce nebo obojího.

Veřejná poznámka:

Viz kapitola [4 Společná metodika pro zpracování archiválií v SOA](#).

Služební poznámka:

Viz kapitola [4 Společná metodika pro zpracování archiválií v SOA](#).

Existence kopií JP:

Viz kapitola [4 Společná metodika pro zpracování archiválií v SOA](#).

Práva k jednotce:

Viz kapitola [4 Společná metodika pro zpracování archiválií v SOA](#).

Možnost zveřejnění:

Viz kapitola [4 Společná metodika pro zpracování archiválií v SOA](#).

Lokace:

Viz kapitola [4 Společná metodika pro zpracování archiválií v SOA](#).

Zpracovatel jednotky popisu:

Viz kapitola [4 Společná metodika pro zpracování archiválií v SOA](#).

Datum popisu

Viz kapitola [4 Společná metodika pro zpracování archiválií v SOA](#).

Přístupové body

Následuje výčet rolí, u kterých by měly být napojen přístupový bod, pokud je znám:

Role	Třída	Povinnost	Vysvětlení
Majitelé typářů	osoba/korpo race	vždy	Viz Majitel typáře . Místo vydání dokumentu, jehož byl popisovaný originální otisk součástí. Používá se pouze, pokud se liší od místa vzniku otisku. Jde v podstatě kvůli kompatibilitě s celostátním soupisem o dublování informace, která je již uvedena u daného dokumentu (taktéž role Místa vydání).
Místa vydání	geografický objekt	-	
Ostatní entity zachycené jednotkami popisu	vše	-	Pod touto rolí je možno napojit přístupové body, jimiž charakterizujeme podstatu popisované pečetě, pečetidla nebo otisku. Případné heslo je možno volit z oblasti popisu pečetního obrazu, heraldického popisu, prosopografických údajů, konzervace pečetí či libovolně jiného oboru, pokud to zpracovatel uzná za žádoucí. Je také žádoucí zachytit předměty a erbovní figury z

Role	Třída	Povinnost	Vysvětlení
			pečetního pole, tedy obecně důležité prvky ikonografického obsahu pečetního pole, též i výrazy titulatury, označení řemesla (např. mlynáři) a pod. Správné užívání hesel zvyšuje informační hodnotu databáze a její vyhledávací možnosti.

Pokud je potřeba k určité roli zapsat více přístupových bodů, je potřeba uživatelsky přidat další řádek s totožnou rolí.